

СЛОЈЕВИТА НОСТАЛГИЈА И ЕЛЕГИЧНА ЕВОКАЦИЈА НА ПРОШЛОСТ

Када се са временске дистанце од девет година стваралачки мотивишу сећања на једно поднебље (гламочко), његов миље, историју, археологију, етнологију, али и антропологију, легенду и анегдоту, онда је темељ таквог чина у вишесмерној експресији која је, ево оплодила несвакидашње дело, чудесне слојевитости и стилског рафинмана..

Дубоко око рунолиста је књижевно дело, структуром, тематиком и стилом, непоновљиво, па је управо умеће наћи адекватну жанровску одредницу за њега. И управо се у тој апорији крије основна уметничка вредност првенца Душана Лојпуре.

Време српске трагедије с краја прошлог века, када је наш живаљ, остављајући вековна огњишта, драматично лутао од немила до недрага, губећи све сем памћења, заиста је достојна тема уметничког обликовања: инспирација многих писаца који су књижевним начином покушали фиксирати заувек још једну нашу несрећу. Међутим, како то често бива, у већини таквих дела, највише има вештачког ламентирања, општих патриотских

тираде и галамџијске пометености, а мање истинског доживљаја и аутентичног језичког израза.

Међутим својим свеукупним ресурсима, лепотом живота пре рата, *Дубоко око рунолиста* је изненађење par exellance, јер је грађена чудесним наслагама меморисане супстанце гламочког поднебља, његових археолошких и антрополошких артефеката у слојевитој симбиози са предајом, легендом и примећеном свакодневницом. Афирмацијом различитих стилских датости, *Дубоко око рунолиста* је препознало вертикалну жижу духовне историје око које се роје, по принципу сродности, животодајне слике и рефлексије.

Црпећи, пре свега, културолошку самобитност гламочког човека, његову историјску судбину између ветрова Медитерана и континенталне патријархалности, Лојпур стваралачким замахом интуиције, ствара у мозаичком простору карактерологију људи, користећи фактографију као иницијацију у обиљу књижевног многогласаја.

Ако се само погледају наслови поглавља (*Стари и старине, Породица, Кућа, Благо, Женидба, Кумство, Слава, Гостопримство, Прело, Чаројице...*), приметићемо да се писац

креће меморијом духовног обиља, распоређене у колективној свести, богате асоцијативности и снажне уверљивости. Писац допире до архетипских слика у човеку, препознајући, при том, њихову моћ у свакодневном животу. У нагласцима текста се отвара бит психофизичке структуре Гламочана чији је морални кодекс сублимите највиших идеала, алфа и омега наше егзистенције.

Зашавши тако широко и дубоко у менталну слику света чији је и он духовни атом, а да не би остварени садржај прешао у монотонију фактографије, Душан Лојпур је све то оживотворио шармом различитих облика (есеј, легенда, анегдота, прича, експресија описа...), благим аутентичним хумором, упечатљивим детаљима, језичким обртима, нарочито флуидом емотивне потке. Догађаји и ликови овог дела афирмишу смисао и разлог живота, док меандри свести обликују етос колективног бића. Зато је као целина *Дубоко око рунолиста* уметнички преображен, снажна антиратна сторија. Благотворном носталгијом и елегичном евокацијом на прошлост, враћа нас у време које смо неповратно изгубили.

Језички колорит локалне лексике

постаје метафора нашег духовног наслеђа у целини. Географски омеђена по теми, универзална по значењу, жанровски изузетно оригинална, књига *Дубоко око рунолиста* је дело чија ће појава имати значајног одјека у текућој књижевној продукцији, те је с нестрпљењем препоручујем будућим читаоцима.

Живко Малешевић